

Starta eko

Kyckling

Starta eko kyckling

Text och foto: Åsa Odelros

Kyckling är mager och nyttig mat och konsumtionen av kycklingkött ökar stadigt. De ekologiska kycklingarna som har vuxit långsamt under en längre uppfödningstid är större än konventionella kycklingar och har ett smakrikt kött. Den svenska ekomatmarknaden efterlyser mer ekologisk kyckling och aktörer inom handeln menar att importen kan komma att öka om inte den inhemska produktionen ökar.

Idag produceras cirka 180 000 ekologiska slaktkycklingar per år men det motsvarar endast 0,1 procent av svensk kycklingproduktion. Ekologisk kyckling är störst i Skåne, där tre gårdar levererar kyckling under namnet Bosarpsyckling.

Stora slakterier har svårt att ta emot små volymer fågel från en extensiv produktion eftersom det inte fungerar praktiskt i slakteriets flöde. Storskaliga fågelköttproducenter kan inte heller ställa om sina anläggningar till ekologisk produktion eftersom det finns begränsningar för hur stora enheter du får ha. Men det finns ett antal småskaliga kycklingproducenter som skulle kunna producera ekologiskt. De har redan kunskap om uppfödning, slakt och marknadsföring. De har dock varit tveksamma till de högre produktionskostnaderna, innebörden av det ekologiska regelverket, tillgång på foder och långsamväxande djurmateriäl.

Marknaden finns

En uppskattning är att marknaden för ekologiskt kycklingkött i dagsläget kan nå en till två procent av den totala kycklingkonsumtionen. Det innebär att den nuvarande

Montering av ett flyttbart kycklinghus i Skåne.

produktionen kan öka med flera hundra procent, eller från dagens 180 000 kycklingar till över 1 miljon per år.

Planera hela kedjan

När du planerar att starta ekologisk kycklingproduktion är det viktigt att du läser på alla regler och förordningar i detalj och att du noggrant sätter dig in i hela produktionskedjan. Tänk igenom allt ifrån odling och lagring av foder, inköp av småkycklingar, skötsel, sjukdomar, byggnader, utvistelse, slakt och slutligen försäljning av produkterna. Har du ingen eller bara liten erfarenhet kan det vara lämpligt att starta med en mindre produktion.

Vilken är din affärsidé? Vill du sälja färsk kyckling varje vecka så behövs det kanske fler djuravdelningar. Se dig om efter samarbetsmöjligheter. Var medveten om att du inte bara behöver investera i stallbyggnader, foderhantering och kunskap i djuruppfödning. Du behöver kanske också bygga ett slakteri, en lokal för vidareförädling, en butik och sist men inte minst marknadsföra och etablera säljkanaler för din produkt.

Begränsad storlek

Det är inte tillåtet med parallellproduktion, det vill säga både ekologisk och konventionell kycklinguppfödning samtidigt i samma jordbruksföretag. Det finns också en begränsning på max 1 600 m² byggnadsyta per företag, vilket innebär att omfattningen begränsas till drygt 50 000 kycklingar per år. Ny-, till- eller ombyggnad för mer än 500 fjäderfä kräver förprovning hos länsstyrelsen.

Eget foder och areal

Grundprincipen i ekologisk produktion är ett kretslopp på gården. Minst 20 procent av fodret som du ger till dina fjäderfän under året ska komma från gården eller genom samarbete med andra ekologiska gårdar i samma region. Du kan också samarbeta med lokala kvarnar eller fodertillverkare. Om din produktion omfattar mer än 2 000 slaktkycklingar måste du ha en spridningsareal på 1 ha per 415 slaktkycklingar. Gödsel från ekologisk djurhållning ska spridas på ekologiskt odlad mark.

Att ställa om djur och mark

Var uppmärksam på att det är olika tider för omställning av kycklingar, ytor för utevistelse och foderodling. Omställningstiden för kycklingar är 10 veckor. Men rastgården för fjäderfä ska ställas om 6 månader innan produktionsstart och av marken där du odlar foder kan grödorna skördas som 12 månaders omställningstid. Omställningsfodret kan användas till de ekologiska kycklingarna på din egen gård. Omställningstiden för marken kan bli kortare om den har skötts enligt reglerna för ekologisk produktion tidigare.

Hur kan en produktion gå till?

En nisch för småskalig kycklingproduktion kan vara att kläcka fram egna kycklingar av kombinerad ras. De kommersiella kläckerierna säljer för närvarande endast snabbväxande hybrider som Cobb och Ross. Transport av daggamla kycklingar kan ofta samordnas men inte längre norrut än till Mälardalen. De små kycklingarna behöver de allra bästa förutsättningarna, vilket ställer stora krav på byggnaden, skötselrutiner och noggrannhet. Kycklingarna ska ha 35 grader varmt i början och rikligt med utfodringsplatser.

Byggnader för kyckling

Kycklingarna kan hållas i samma stall under hela uppfödningstiden. En del producenter väljer ändå att börja föda upp kycklingarna i ett isolerat och mer ombonat stall, för att vid fyra veckors ålder flytta ut kycklingarna till mobila hus.

Fördelen med mobila hus är att det är lätt ge kycklingarna nya gräsytor och bra bete. De mobila husen ger en större flexibilitet då man kan ha flera åldersgrupper samtidigt, men systemet kan vara mer tungarbetat.

De nyanlända kycklingarna behöver värme och bra miljö. Här syns en enkel byggnad i Holland.

Kycklingarna trivs med skydd i rastgården.

Småskalig produktion kan ofta rymmas i ombyggda befintliga byggnader på gården, men det innebär ibland kompromisser när det gäller smittskyddsarbetet på gården. Om du väljer att bygga nytt kan du lättare anpassa huset för kycklingarnas behov. Ventilation och isolering är viktigt för att få bra klimat och luftkvalitet i kycklingstallet.

Varje byggnad i kycklinghuset får ha upp till 4 800 kycklingar. Kycklingar ska ha tillgång till dagsljus och ha minst 8 timmars nattvila utan artificiellt ljus.

Hälsa och hygien

Oftast sker produktionen idag enligt "allt in - allt ut" principen. Noggrann rengöring och desinfektion sker då mellan kycklingomgångarna. Vissa vaccinationer är att rekommendera och de är godkända i ekologisk produktion. Stall och inredning bör vara lätt att rengöra så att miljön blir ogynnsam för bakterier och parasiter.

Tänk också på smittskyddet när du planerar din produktion. Det kan gälla hygien-spärr med sko- och klädbyte innan du passerar in i kycklingavdelningen. Gårdsvägar ska inte passera genom kycklingarnas rastgård.

Slakt

Planera för slakten i ett tidigt skede. Om det inte finns något småskaligt fjäderfä-slakteri som kan slakta dina kycklingar är du hänvisad till att bygga ett eget. Om du enbart ska slakta egenuppfödda djur är det lite lägre krav på lokaler, besiktning och personalutrymmen, men du får i gengäld begränsningar i vidareförädling och försäljning. Slakteriet ska också vara under kontroll av ett kontrollorgan.

Utevistelse

Från det att kycklingarna är fullfjädrade, eller senast från fyra veckors ålder bör de ges möjlighet till utevistelse på gräsytor. Förbered rastgård och bete noga innan produktionen startas, rastgården ska ha grön växtlighet, men bör också ha en yta med sand eller gruslager 3–4 meter ut från byggnaden. Glöm inte bort att kycklingarna måste ha skydd eller buskar och träd för att de ska våga utnyttja hela rastgården. Veranda är inget krav, men det är en fördel för djuren då den ökar komfort och trygghetskänsla för kycklingen, den förlänger utevistelseperioden och den kommer också till nytta vid till exempel utlastning av kycklingar.

UTRYMMESKRAV INOMHUS:	Stationära byggnader:	10 djur eller 20 kg per m ²
	Mobila byggnader:	16 djur eller 20 kg per m ²
UTRYMMESKRAV UTOMHUS:	Stationära byggnader:	4,0 m ² per kyckling
	Mobila byggnader:	2,5 m ² per kyckling

Foder

Ett ekologiskt kycklingfoder består till 80 procent av spannmål. Resten utgörs av proteinfoder samt vitaminer och mineraler. Foderråvaran i blandningen ska vara ekologiskt producerad, men fram till 1 januari 2015 är det tillåtet med 5 procent konventionellt proteinfoder i blandningen. Fiskmjöl ingår i en del ekologiska blandningar eftersom proteinet har en bra aminosyrasammansättning. Fiskmjöl är inte av jordbruksursprung och står därför utanför kravet om ursprung från ekologisk produktion.

Fodermedelslagen anger att allt foder till fjäderfä utom spannmål ska värmebehandlas. Det innebär att utfodringen begränsas till pelleterat helfoder eller kompletteringsfoder samt egenproducerad spannmål.

Anläggningen ska vara anmäld hos Jordbruksverket som foderföretag. Siloanläggningen ska besiktigas en gång per år enligt salmonellakontrollbestämmelserna.

De vanligaste grovfodren är ensilage, hö, bete eller rotfrukter. Grovfoder ska tilldelas kycklingarna varje dag och i fri tillgång. Det är viktigt att planera grovfoderhanteringen i och utanför huset. Under vegetationsperioden ska bete vara en del av kycklingarnas foderintag. Vid behov får du komplettera med tillfört färskt grovfoder. En kycklingproducent har fram-

Utevistelsen blir mer attraktivt med många olika arter i betet.

gångsrikt utvecklat ett fullfodersystem till kycklingarna.

Vad är viktigt för lönsamheten

Ekologisk kycklingproduktion är en liten produktion som kräver fortsatt utveckling. Lönsamheten är beroende av låga foderpriser och en bra betalning för produkten. Att delvis gå över från färdigfoder till egenodlad spannmål förbättrar kalkylen. Det är viktigt att produktionen fortsatt har möjlighet att söka miljöersättning.

Att kommunicera mervärden mot handel, restaurang och konsument motiverar prisnivån. Kan det kanske gå att få in mervärden som musselmjöl i fodret, omega-3 och vad mer?

FAKTARUTA OM UTEVISTELSE:

- Fjäderfä ska erbjudas utevistelse under minst en tredjedel av sitt liv.
- Rastgårdar och beten för fjäderfä bör innehålla träd eller andra anordningar där djuren kan söka skydd.
- Tillförseln av växtnäring i rastgårdar och på beten får inte överstiga 170 kg N/ha och år.
- Åtgärder för att förhindra betydande urlakning och avrinning av växtnäring måste vidtas på uteytor som är hårt belastade.
- En ny flock ska få utevistelse i en fälla som vilat i minst 2 månader mellan omgångarna.
- Ekologiska fjäderfän får hållas inne under den kalla årstiden.
- Fjäderfän får hållas inne på natten.
- Fjäderfä bör inte utfodras med kraftfoder utomhus eftersom det kan locka vilda djur.

Mer information

Läs gärna mer om slaktkyckling i material från Jordbruksverket. Du kan också ta kontakt med andra aktörer i branschen för att ta del av deras erfarenheter. Länsstyrelsen vet mer om möjligheterna till ekologisk produktion i ditt län.

LÄS MER:

- Jordbruksverkets vägledning till EU:s regler om ekologisk ägg- och matfågelproduktion
- KRAV:s regler, se www.krav.se
- Jordbruksverkets vägledning till EU:s regler för ekologisk växtodling
- Ekologisk slaktkyckling, Jordbruksinformation 17-2005, Jordbruksverket
- Rastgårdar för ekologiska värphöns, Jordbruksinformation 3-2007, Jordbruksverket
- Möjligheter för ekologisk kycklingproduktion i Sverige, CUL, Ekologiskt lantbruk nr 50 september 2008
- Fjäderfä gödsel - en värdefull resurs, Jordbruksinformation 13-2005, Jordbruksverket

Jordbruksverket • 551 82 Jönköping • Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

ISSN 1102-8025 • JO13:10

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden